

Основи кольорознавства

Навчально-методичні рекомендації

Завдання для самостійної роботи

Івано-Франківськ

2012

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Державний вищий навчальний заклад
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Інститут мистецтв

ОСНОВИ КОЛЬОРОЗНАВСТВА

Завдання для самостійної роботи

Навчально-методичні рекомендації для студентів
напряму підготовки – 0202 “Мистецтво” спеціальності – 6.020205
“Образотворче мистецтво” кваліфікація “Бакалавр образотворчого
мистецтва”

Івано-Франківськ

2012

УДК 7.017.4
ББК 85.100.57
Д 99

Дяків М. В., Основи кольорознавства. Завдання для самостійної роботи: Навчально-методичні рекомендації для студентів художніх факультетів курсу “Основи кольорознавства” / М. В. Дяків. – Івано-Франківськ, 2012. – 30 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту мистецтв
Прикарпатського національного університету імені Василя
Стефаника (протокол №3 від 17.10.2012 р.)

Рецензенти: кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри
образотворчого мистецтва ім. М. Фіголя **Бойчук Б. В.**;
кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого
мистецтва ім. М. Фіголя **Типчук В. М.**

Зміст

Вступ	4
Тема 1. Символіка кольору культури Стародавнього Єгипту.....	6
Тема 2. Виявлення нюансу кольору за насиченістю та світлотністю.....	10
Тема 3. Динаміка кольору – контраст.....	13
Тема 4. Теплохолодність як засіб передачі енергетичної природи кольороутворення.....	16
Тема 5. Асоціація кольору.....	19
Тема 6. Імітація текстури та фактури контрастом кольору.....	21
Семінар 1. Система контрастних колірних співвідношень в творчості художників-імпресіоністів.....	25
Семінар 2. Символіка кольору у творчості Василя Кандинського.....	28

Вступ

Навчальний курс “Основи кольорознавства” створений для студентів напряму підготовки – 0202 “Мистецтво” спеціальності – 6.020205 “Образотворче мистецтво” кваліфікація “Бакалавр образотворчого мистецтва” і передбачає завдання для самостійної роботи. Потреба у закріпленні здобутих теоретичних та практичних знань з навчального курсу “Основи кольорознавства” полягає у впровадженні самостійної роботи, тому у методичних рекомендаціях запропоновані завдання, які є логічним продовженням даного курсу і допомагають розширити абстрактне мислення студентів, здобути як практичні так і теоретичні знання.

Апробовані на практиці завдання для самостійного виконання передбачають закріплення за студентами технік акварельного та гуашевого живопису, знань з використання кольору на практиці, а також системний аналіз живопису різних мистецьких періодів світового мистецтва. Тематика самостійних робіт розроблена згідно навчального плану для I курсу спеціальності “Образотворче мистецтво”. Метою опрацювання таких завдань є вдосконалення та досягнення студентами різноманітних кольорових гармоній, естетики подачі зображення в кольорі. Теоретичні завдання для самостійного виконання передбачають аналіз кольору обраного мистецького твору. У запропонованому матеріалі для проведення самостійної роботи дано ґрунтовне роз’яснення ходу занять, ілюстративний матеріал, літературу, що сприяє кращому засвоєнню предмету “Кольорознавство”.

Впродовж виконання самостійних завдань студент опрацює достатньо велику кількість інформації та має змогу створювати декілька ескізних варіантів роботи, що в свою чергу сприяє досягненню кращого результату. Отже запропоновані навчально-методичні рекомендації є важливою складовою навчального курсу “Основи кольорознавства”, без якого неможливе цілісне вивчення дисципліни “Кольорознавство”.

Розподіл годин курсу згідно навчального плану “Основи кольорознавства”					
Семестр	Всього годин	Лекційних	Практичних	Самостійних	Форма контролю
I	84	18	16	50	Залік
II	86	20	16	50	Екзамен

Тема 1. Символіка кольору культури Стародавнього Єгипту.

Мета завдання - апробація кольорової символіки на асоціативних зображеннях певного періоду в мистецтві. Вдосконалення кольорової подачі асоціативного зображення й виразних засобів кольорознавства.

Матеріали – акварельні, гуашеві, темперні, акрилові фарби, папір, картон.

Вимоги до виконання завдання: робота з фотоматеріалами, книжковими ілюстраціями, альбомами.

Робота над завданням розпочинається зі створення композиції (розміщення кольорових площин по масам згідно художнього задуму). Перший важливий етап на цьому шляху – пошуково-ескізна робота, яка може складатись з короткотривалих кольорових ескізів та фотоматеріалів – колажу з фотографій.

Виконання кольорової композиції.

На основі цих матеріалів, студент створює композицію своєї майбутньої роботи. У пошуковому композиційному ескізі студент повинен вдало розташувати стилізовані фігури у форматі, які б своїми формами та визначеною кольоровою гамою відтворювали кольорову асоціацію (мистецтво стародавнього Єгипту). Продумати тло як однорідне або ж як елемент композиції, визначитись зі стилістичним рішенням задуманого образу. Для визначення колориту опрацювати літературу по даній тематиці та визначити основні кольорові співвідношення характерні для мистецтва даного періоду. Зробити акцент на декоративну подачу кольору, адже це є характерною ознакою мистецтва стародавнього Єгипту.

Виходячи із задуму потрібно знайти композиційне рішення побудови ритмічних і пластичних характеристик фігур, їхнього зв'язку з оточенням (тлом). У кожному конкретному випадку існує велика кількість варіантів рішення з яких потрібно вибрати найбільш оптимальний, у якому основні форми фігури й кольорові маси створюють певні ритмічні співвідношення та гармонію.

Вирішити цільну кольорову композицію – взаємозв’язок усіх кольорових елементів за якостями та властивостями. У композиції не має бути повторень у розмірах, плямах, інтервалах. Дотримуватись важливого закону кольорової композиції – її виразність, що дозволяє виявляти художню інтерпретацію асоціативного зображення та відображає естетику мистецтва Стародавнього Єгипту. Важливо застосувати контраст, сутність якого сприяє виявленню активного кольорового центру та пасивних допоміжних кольорів. Можна обрати нюансну кольорову композицію, якщо така обумовлена художнім задумом. В ній варто акцентувати увагу на градаціях світлотіні кольорових співвідношень в межах малого інтервалу.

Вибір формату площини для зображення є одним з етапів грамотного компонування фігур та елементів композиції. При виборі розміру формату треба враховувати творчі можливості студента, його працездатність.

Вибір якісного акварельного паперу виконується студентом самостійно. Студент також може скористатись картоном.

При виконанні лінійної побудови композиції слід враховувати існуючі засоби вираження композиційного задуму:

- композиційний центр, що акцентує увагу та є доміантною кольоровою площиною;
- взаємозв’язок головного кольорового зображення з елементами композиції.

Для організації кольорових елементів зображення в композиції користуватись прийомами гармонізації: симетрія, асиметрія, статика, динаміка.

В роботі над кольоровою композицією, перш за все треба визначити загальний колорит роботи, який буде відповідати певному задуму (асоціація кольору з мистецтвом Стародавнього Єгипту). Колорит роботи визначається набором найпоширеніших кольорів у мистецтві Стародавнього Єгипту, зокрема різноманітні відтінки жовтих, охри, червоних, коричневих, зелених, синіх кольорів. За принципами контрасту або ж нюансу студенти ведуть

пошук найгармонічніших кольорових співвідношень і через якості та властивості кольору передають асоціативний образ. Індивідуальний підхід до творення кольорової композиції, вияв стилістичних особливостей творчої манери виконання художника підсилені творчим задумом.

На початку прокладаються основні локальні площини кольорами, які утворюють між великими площинами композиції гармонію. Виявляються тіньові та освітлені ділянки роботи, які вводяться в кольорове тло засобами контрасту та за світлотою, за кольоровим тоном, за насиченістю тощо.

Потрібно стежити й за манерою подачі, акуратністю виконання роботи. Для виконання даного завдання слід обрати локальне закладання площин градаціями відтінків з чітким поділом на світло та тінь.

В залежності від обраного сюжету (піраміди, настінні розписи, фігури фараонів тощо) слід правильно подати стилізовані форми не відходячи від стилістики зображень Стародавнього Єгипту. Можна також використовувати лінійний контур, що імітує рельєфність у площинних композиціях.

Опісля підмальовка можна приступити до моделювання кольорових елементів композиції. Тут важливо знайти рівновагу між великими та дрібними елементами і асоціативне кольорове зображення повинно сприйматись цільно.

У кольоровій композиції слід використати символічні кольорові поєднання характерні для мистецтва Стародавнього Єгипту.

Успішним завершенням роботи є доведення колориту до бажаної кольорової гармонії. Для цього потрібно збалансувати кольорові площини між собою, низ композиції зробити дещо насиченішим ніж верх, надавши останньому просторового кольорового звучання. Кольорові центри об'єднати за властивостями кольору та зробити прив'язку до дрібних елементів композиції, а також врівноважити зображення та тло за першочерговістю світлотного звучання надавши перевагу одному з них.

Дотриматись стилістики кольорової подачі – кольорові відтінки, які притаманні мистецтву Стародавнього Єгипту. Колір інтерпретувати надавши

йому більш виразного або ж пастельного звучання. Зробити прив'язку кольору з певними елементами зображення (сонце, піраміди, пісок – відтінки жовтих, охри, червоного; Ніл, небо – відтінки блакитних, синіх, папірус – відтінки зеленого, тощо).

При останньому етапі роботи підсилюються домінуючі деталі композиції, що дозволить краще розкрити образність задуму, збагачують кольорову композицію. Таким чином, деталям потрібно приділяти не менше значення чим узагальненню. На цьому етапі важливо здійснювати свідомий відбір головного, і більш ретельно його трактувати, підтримуючи загальну стилістику зображення.

Критерії оцінки: виразність створеного художнього образу.

Рекомендована до перегляду література:

1. Губаль Б. Композиція в дизайні. Одно-, дво- і тривимірний простір: навчальний посібник / Б. Губаль. – Тернопіль: “ПЦ Матвей”, 2011. – 240 с., іл.
2. Дмитриева Н. А. Краткая история искусств. Вып. 1: От древнейших времен по XVI век. Очерки /Н. А. Дмитриева. – 6-е изд., стереотип. – М.: Искусство, 1988. – 319 с., ил.: 310.
3. Дмитриева Н. А. Краткая история искусств. Вып. 2. Северное Возрождение; страны Западной Европы XVII и XVIII веков; Россия XVIII века /Н. А. Дмитриева. – 2-е изд. – М.: Искусство, 1989. – 318 с., ил.: 307.
4. Любимов Л. Д. Искусство Древнего Мира / Л. Д. Любимов. – М.: Астрель, 2002. – 236 с.
5. Померанцева Н. А. Эстетические основы искусства Древнего Египта / Н. А. Померанцева. – М.: Искусство, 1985. – 255 с., 16 ил.

Тема 2. Виявлення нюансу кольору за насиченістю та світлотністю.

Мета завдання – використання якостей кольору для знаходження найбільш гармонійних нюансних поєднань та застосування їх в абстрактній композиції.

Матеріали: акварельні, гуашеві, темперні, акрилові фарби, папір, картон.

Вимоги до виконання завдання.

Користуючись знаннями отриманими на лекційних заняттях студент повинен:

- розробити цікаву композицію на основі простих геометричних фігур (коло, квадрат, трикутник тощо), що відображала б ідею та творчий задум;
- виявити стилістику зображення;
- використовувати знання з даної теми для досягнення кольорової гармонії;
- передати колорит та акцентувати глядацьку увагу на кольоровому центрі роботи;
- застосувати якомога більше колористичних градацій нюансних відтінків.

Виконання кольорової композиції:

Вибравши формат для роботи слід втілити творчий задум, який повинен містити цікаву графічну композицію, а також гармонію кольорової гами, де важливо вибрати кольорові співвідношення нюансних пар кольорів.

Для полегшення виконання завдання можна розробити декілька кольорових ескізів намітивши в них основні кольорово-тональні співвідношення.

Після визначення загальної кольорової гами композиції нюансу можна виконувати остаточний варіант, дотримуватись мети – використання якостей кольору для знаходження найбільш гармонійних нюансних поєднань та

застосування їх в абстрактній композиції. В нюансній композиції важливе застосування таких якостей кольору, як насиченість та світлотність. Завдяки цьому виявляються кольорові площини за світлотністю та насиченістю. Ефект нюансу передбачає вибір певної теплохолодності кольорової гама (для завдання підійде як тепла так і холодна гама). Нюанс визначається за розміщенням кольорів в кольоровому спектрі в межах не великого інтервалу, тому відтінкова гама композиції має містити, наприклад кольорові відтінки жовто-червоних, або ж зеленувато-блакитних кольорів. Не слід вважати, що такий вибір обмеженого відтінкового діапазону заважає створенню творчої роботи. Навпаки в нюансі виявляються уміння живописця створювати шляхом змішування нові кольорові відтінки.

В кольоровій композиції створюють один чи більше кольорових центрів, які виділяють з-поміж інших кольорових відтінків за силою інтенсивності кольорового впливу на глядача. Це досягається при значній насиченості кольорової площини не залежно від світлотності, але при цьому важливо враховувати чистоту кольору. Відомо, що спектральні кольори більш насичені, а відтінки отриманні при змішуванні за значенням наближуються до ахроматичного ряду.

Отже, активний кольоровий центр повинен містити відтінки спектрального ряду з поступовим гармонійним переходом в нюансні сполучення з іншими елементами композиції. Аналоги таких композицій можна знайти в творчості художників-абстракціоністів, які "...свої твори вибудовували виходячи з формальних елементів, основою яких була лінія, колірна пляма..."¹ Щоб набратись позитивних вражень студенту слід періодично переглядати мистецькі альбоми та вивчати досвід провідних художників, кольорові композиції яких розкривають "світ духовної реальності" у своєрідний спосіб.

¹ Рычкова Ю. В. Энциклопедия модернизма / Ю. В. Рычкова. – М.: Экспресс, 2002. – С. 129.

В нюансних композиціях зображення та тло взаємопов'язані, завдяки кольоровому тону який змінюється з невеликою відтінковою різницею. Можна використовувати також контур (світліший або темніший від основного кольорового тону) для підсилення деяких кольорових ділянок композиції.

Важливо вибрати певну стилістику подачі кольорової композиції, де лаконічно поєднати пластичні форми композиції та збагатити їх колірними нюансними співвідношеннями.

Критерії оцінки: цікава композиційна та колористична подача завдання, створення нюансного колориту, де продемонстровані якості світлотності та насиченості, а також властивість теплохолодності.

Рекомендована до перегляду література:

1. Волкотруб И. Т. Основы художественного конструирования: учебник для худож. учеб. заведений / И. Т. Волкотруб. – К.: Высшая школа, 1988. – 2-е изд., перераб. и доп. – 191 с., 104 ил.
2. Гнедич П. П. История искусств. Европейское искусство Нового времени / П. П. Гнедич. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 144 с., ил.
3. Мировое искусство (Мастера итальянского Возрождения) / Автор сост. И. Г. Мосин. – Санкт-Петербург: ООО “СЗКЭО Кристал”, 2006. – 224 с., ил.
4. Музей Прадо. Испанская живопись: альбом / Литературный текст Ш. К. Клавель. – Barcelona: Fica-escudo de oro, S.A., 2002. – 126 с., 230 ил.
5. Рычкова Ю. В. Энциклопедия модернизма / Ю. В. Рычкова. – М.: Экспо-пресс, 2002. – 222 с., ил.

Тема 3. Динаміка кольору – контраст

Мета: застосування контрастних відтінкових сполучень, завдяки яким передано динамічний кольоровий рух зображення.

Матеріали – акварельні, гуашеві, темперні, акрилові фарби, папір, картон.

Вимоги до виконання завдання:

В кольоровій композиції студент повинен знайти індивідуальний підхід до означення ідейного змісту роботи, який полягає у:

- розробці кольорових ескізів композиції;
- визначенні кращого колориту роботи;
- якісному виконанні кольорової композиції за відповідністю до поставленої мети.

Виконання кольорової композиції.

Для початку роби студенту слід ознайомитись з аналогами подібних композицій у мистецтві як зарубіжних так українських художників. У роботі застосувати кольорові палітри таких художників як Казимир Малевич, Франтішек Купка, Василь Кандинський та інші.

В зображенні використати найпростіші геометричні фігури, які при певній організації їх на площині створюють ефект безперервного руху, що підсилений динамікою кольорового забарвлення.

Динаміка кольору визначається інтенсивністю та почерговістю сприймання його у кольоровій композиції. Це явище залежить від якостей та властивостей кольорової гами. Отже, що таке динаміка кольору? Колір сприймається по-різному за насиченістю, світлотністю, кольоровим тоном, теплохолодністю тощо. В природі кольорові відтінки змінюються за інтенсивністю сприймання під дією факторів навколишнього середовища. В живописі художник самостійно надає кольору того чи іншого звучання внаслідок змішування кольорів на палітрі. Але не залежно від того під дією яких явищ змінюється його кольорова інтенсивність, визначається динаміка кольору – активні та пасивні кольори.

Активними по дії сприйняття кольори можна визначити при порівняльному аналізі їх з пасивними. Це перш за все насичені кольори, світлі або ж темні, і така їхня виразність сприяє кращому сприйняттю. Пасивні кольори є допоміжними по відношенню до активних, вони підсилюють колористичне звучання спектральних відтінків. За ступенем чистоти пасивні кольори виникають в результаті змішування спектральних кольорів і при цьому вони наближаються до ахроматичного ряду та втрачають первісну колірну основу.

В композиції студент повинен визначити співвідношення активних та пасивних кольорів, щоб досягнути ефекту динамічності кольорових площин. В композиції динаміка площин повинна підсилювати експресивність зображення. Динамічне розміщення геометричних фігур, наприклад по діагоналі буде доречно відтворювати емоційність колористичного зображення. За активністю впливу найактивнішими є кольори жовто-червоного діапазону, тому серед відтінків цієї групи можна вибрати цікаві варіанти. Щоб доповнити їх пасивними кольорами слід звернутись до зелено-синього ряду, який у поєднанні з жовто-червоними відтінками виявить властивість контрасту кольору та підсилить звучання останніх.

Студент на свій власний розсуд може вибрати інші кольорові співвідношення, які б правильно відтворювали основне завдання композиції.

Для підсилення насиченості активних колірних площин можна користуватись акварельними фарбами, а для передачі пасивних відтінків підійде гуаш або темпера. Важливим етапом виконання кольорової композиції є підбір кольорового тону тла, яке має об'єднувати частини та елементи композиції в одне ціле та при цьому бути нейтральним. Слід надати увагу якісному виконанню кольорової композиції, що передбачає володіння технікою акварельного та гуашевого живопису. Акварельні заливки повинні бути без розводів та здійснюватись досить насиченими відтінками. Щодо гуаші та темпері то слід пам'ятати про те, що пропорція білила у будь-якому

відтінку не повинна перевищувати половини маси від основного кольору, бо інакше відтінок вийде розбіленим і в окремих випадках брудний.

Критерії оцінки: наявність творчої авторської концепції в створенні кольорової композиції. Використання контрасту кольору як допоміжної властивості у передачі динаміки кольору. Професійне володіння акварельною, гуашевою, темперною технікою.

Рекомендована до перегляду література:

1. Даниэль С. М. Европейский классицизм / С. М. Даниэль. – Санкт-Петербург: Азбука – классика, 2003. – 304 с., ил.
2. Джуффри С. Большой атлас живописи. Изобразительное искусство 1000 лет / Стефано Джуффри. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2004. – 432 с.
3. История искусств стран западной Европы от Возрождения до начала XX века. Искусство XVII века / под. ред. А. А. Аникст, Т. Н. Ливанова, Е. И. Ротенберг, А. Д. Чегодаев. – М.: Искусство, 1988. – 280 с., 511 ил.
4. Baroko. Obrazová encyklopedie umění / L. Cecchini, A. Sanna. – Warszawa: Solis. – 319 s.

Тема 4. Теплохолодність як засіб передачі енергетичної природи кольороутворення

Мета: навчитись визначати теплохолодність кольору при порівняльному аналізі різних кольорових гармоній та застосовувати ці знання на практиці. Розвивати відчуття кольоросприймання у певних умовах, при різному освітленні та у різному колірному середовищі. Вдосконалення технік акварельного та темперного живопису.

Матеріали – акварельні, гуашеві, темперні, акрилові фарби, папір, картон.

Вимоги до виконання завдання:

- кольорова композиція повинна відповідати темі завдання;
- містити ідейне наповнення реалістичного або абстрактного зображення;
- колорит роботи повинен містити складні кольорові співвідношення, акцент в яких поставлений головним чином на теплохолодність.

Виконання кольорової композиції.

Однією з властивостей кольору є теплохолодність, яка визначає вплив оточуючого середовища на колір. В цьому процесі визначальним є світло, під дією якого змінюються штучні та природні відтінки. В залежності від температурних, перспективних показників колір виявляє теплохолодність як в сторону більш теплого, так і в сторону більш холодного, тому ця властивість є набутою у процесі кольороутворення. Студенту важливо засвоїти наслідки і причини виникнення таких змін.

При аналізі теплохолодності кольору знаходимо стереотипи, які взаємопов'язують кольори оточуючого середовища з певними явищами, предметами, об'єктами, наприклад сонце жовте, а значить воно тепле, річка – блакитна – холодна, апельсин – оранжевий – теплий тощо. Таке трактування теплохолодності відносно адже у порівнянні жовтого, блакитного, оранжевого з іншими кольорами можна виявити зовсім іншу теплохолодність відмінну від попередньої.

В живописі художник змінює теплохолодність певних пар кольорів завдяки їх змішуванню з іншими або ж у композиційних пошуках вдалих композиційних рішень. Останні є предметом вивчення кольорознавства, тому в цьому завданні студенту потрібно створити гармонію теплохолодності, використовуючи кольорові стереотипи навколишнього середовища та інтегруючи їх у формальні композиції.

Для ідейного задуму потрібно вибрати явище, предмет, об'єкт з навколишнього середовища або ж скористатись твором мистецтва (наприклад "Квіти у кошику" Клода Моне). Живописне полотно містить холодні блакитно-сріблясті відтінки тла та жовтувато-рожеві рефлексні переливи на квітах. Строкаті форми хризантем наводять на асоціації з гострими трикутними формами, якими стилізаційно потрібно передати квітковий настрій полотна. Продовгуваті мазки олійного живопису тла відтворюємо смужками, які стилізаційно підтримують композицію.

Кольорова композиція повинна містити яскраво виражену теплохолодність між тлом та предметом зображення. Енергетична природа світлого синього тла відповідає прохолоді ранку, таке ж кольорове відчуття повинен відтворити студент в композиції, не забруднюючи тло зайвими відтінками. Світлі хризантеми в роботі Клода Моне намальовані з особливим "смаком", ніжність білого передано через рефлекси жовтих, рожевих, оливкових відтінків. В колориті роботи квіти значно тепліші та потребують ретельного моделювання форми у формальній композиції.

Отже, у роботі студент має провести чіткі паралелі між теплохолодністю кольорового тону тла та зображення і якомога краще передати навіяні відчуття від оригіналу.

В завершальній стадії над композицією її слід збагатити дрібними кольоровими елементами – вивести на передній план по активності деякі квіти.

Критерії оцінки: передача теплохолодності за стереотипним образом чи твором мистецтва. Створення гармонії між парами теплих та холодних відтінків.

Рекомендована до перегляду література:

1. Вёрман К. История искусства всѣхъ временъ и народовъ. Искусство дохристианскихъ и нехристианскихъ народовъ / Карл Вёрман; пер. с немец. А. И. Сомова. – Петербургъ: Просвѣщеніе. – Т. I. – 1896. – 827 с., 615 ил., 15 хром., 35 табл.
2. Вёрман К. История искусства всѣхъ временъ и народовъ / Карл Вёрман; пер. с немец. П. С. Раевского, В. Н. Ракинга, М. А. Энгельгардта. – Петербургъ: Просвѣщеніе. – Т. III. – 1896. – 922 с., 328 ил., 12 хром-ми, 46 автотип.
3. Владимиров А. В. Магия цвета / А. В. Владимиров, Н. Ф. Осинев. – М.: Знание, 1965. – 162 с.
4. Импрессионизм (Иллюстрированная энциклопедия) / Автор сост. И. Г. Мосин. – Санкт-Петербург: ООО “СЗКЭО” Кристалл, 2004. – 320., ил.

Тема 5. Асоціація кольору

Мета: розвиток абстрактного мислення у студентів художніх спеціальностей. Здобути навички асоціативного відображення дійсності у кольорових стилізаціях. Розвинути художню уяву.

Матеріали – акварельні, гуашеві, темперні, акрилові фарби, папір, картон.

Вимоги до виконання завдання:

- обрати сюжет для кольорової асоціації;
- використовуючи якості та властивості кольору створити збірний образ-асоціацію;
- відтворити кольорову гаму прототипу в асоціації;
- в кольоровій подачі імітувати живопис сюрреалізму.

Виконання кольорової композиції.

Найкраще таке завдання виконувати з натюрмортною постановки, в яку входять різнотекстурні предмети та різнофактурні драперії. В кольорі натюрморт повинен базуватись на нюансних або ж на контрастних співвідношеннях. Форма та забарвлення предметів повинні навіювати асоціативні образи, які в композиції перетворюють натюрморт на частини пейзажу, химерні антропоморфні, зооморфні зображення. Проста форма глечика, чи тарілки здатні навіяти художнику несподівані сюжети. Колорит натюрморту підсилює емоційно-асоціативне сприйняття, особливо різнофактурні драперії нагадують плани пейзажу. Для створення кольорової композиції варто застосувати якнайбільше якостей і властивостей кольору, щоб створити асоціативне зображення.

Дана робота є актуальною для художників з огляду на розвиток абстрактного мислення та дозволяє відійти від традиційних кольорових композицій.

В композиції можна поєднати елементи натюрморту, пейзажу, фігуративного зображення. Наприклад, це завдання було виконане студентом наступним чином; за основу було обрано натюрморт зі скляних пляшок одна

з яких нагадує форму скрипки, а інші традиційної форми; смугаста та в горошок драперії; окрім цього коричневий глечик. Цю постановку студент сприйняв, через призму власних асоціативно-образних зображень продиктованих йому його уявою і у результаті створив композицію – склав з пляшок жука з пластичними лапками, великими очима, а драперії перетворив на пейзажне оточення. Коричнева драперія у світлий горошок імітує земляну нору, смуги на сіро-зеленій пластично перейшли у зелені паростки.

Основними чинниками впливу на художника у цій роботі є форма та колір. На підсвідомому рівні відбувається трансформація форми та кольору, аналогами яких є явища навколишнього середовища.

В стилістичній подачі кольорова композиція виконується стилізовано, при цьому обирається пластична або геометрична трансформація форми та кольору, яка б структурно-пластично акцентувала на головних елементах зображення.

Працюючи над кольоровою композицією студент повинен виявити свої знання з кольорознавства та вміло продемонструвати їх на практиці.

Критерії оцінки: відповідність стилістиці та кольоровій гамі натюрморту, гармонійне кольорове рішення. Естетика виконання.

Рекомендована до перегляду література:

1. Энциклопедия натюрморта / Автор сост. С. П. Останина. – М.: ОЛМА-ПРЕСС Образование, 2002. – 350 с., ил.
2. Натюрморт в русской и советской живописи: альбом / И. Н. Пружан, В. А. Пушкарев. – Ленинград: Аврора, 1971. – 86 ил.
3. Сокровища мирового искусства / авт. текста Г. В. Аксенова, С. С. Морозов, Н. А. Топуляря, О. Р. Хромов. – М.: Астрель, 2002. – 399 с., ил.
4. Степанов А. В. Искусство эпохи Возрождения. Италия XIV – XV века / А. В. Степанов. – Санкт-Петербург: Азбука – классика, 2003. – 504 с., ил.

Тема 6. Імітація текстури та фактури контрастом кольору

Мета: Створити імітацію різнотекстурних та різнофактурних поверхонь, використовуючи контраст кольору. Удосконалення навичок роботи в кольорі, вирішення пластичних задач якостями та властивостями кольору.

Матеріали – акварельні, гуашеві, темперні, акрилові фарби, папір, картон.

Вимоги до виконання завдання:

- обрати геометричні фігури, які потрібно збагатити фактурними та текстурними поверхнями;
- створити колористичний лад композиції за допомогою контрастних співвідношень;
- використовувати діапазон технічних прийомів та засобів роботи з акварельними, гуашевими та іншими фарбами;
- застосувати до вирішення завдання декілька видів контрастів.

Виконання кольорової композиції.

Приступаючи до роботи над композицією потрібно продумати розташування фігури на площині формату, її співвідношення з дрібними елементами композиції. Площини з дрібною текстурою та фактурою слід зробити більшими ніж ті що мають простіший візерунок.

Можна застосовувати наступні імітації фактури: візерунок тканини, плетінки, декоративний орнамент. Текстуру запозичити з гляцевих і матових, штучних та природних поверхонь. Використати найбільш оптимальні варіанти фактурних та текстурних поверхонь обравши для них вдалі контрастні кольорові сполучення.

Центром композиції слід обрати велику по масі фігуру (коло, прямокутник, трикутник тощо), виділивши її контрастом за кольоровим кольором та надавши їй текстури, наприклад, опуклої скляної поверхні. Щоб відтворити блискучу поверхню краще застосувати контраст жовтого та синього кольорів. На площинній поверхні слід відтворити градації жовтого світла з переходом у синю тінь та яскравого рефлекса і накласти світлі білі.

Для передачі фактури тканини потрібно обрати зразок, наприклад візерунок клітчастої тканини контрастом за насиченістю опрацювати смугастий візерунок. Інші площини передати через контраст за світлотою та контраст за асоціаціями. Розпрацювати цікаві фактури та текстури використовуючи колірні градації які гармоніюють між собою та в сукупності утворюють певний колорит. Не слід забувати про теплохолодність як одну з властивостей кольору необхідну в передачі об'єму. Градації світла, півтіні, тіні, рефлексів контрастні за теплохолодністю, а отже контрастні і за кольоровим тоном. Цю характеристику кольору обов'язково потрібно застосувати при імітації об'єму на площинних поверхнях.

Кольорова композиція повинна виявляти лаконічність зображення та водночас бути наочним взірцем вправ на відтворення різнотекстурних та різнофактурних поверхонь.

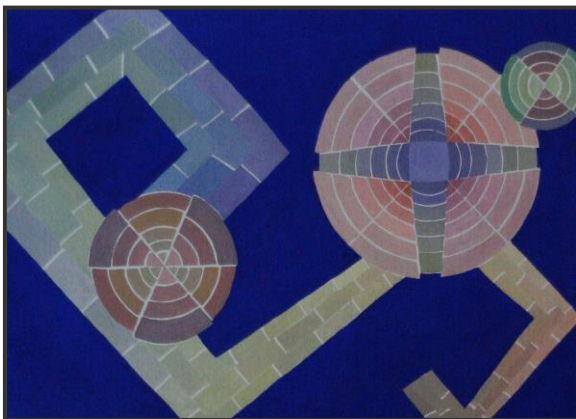
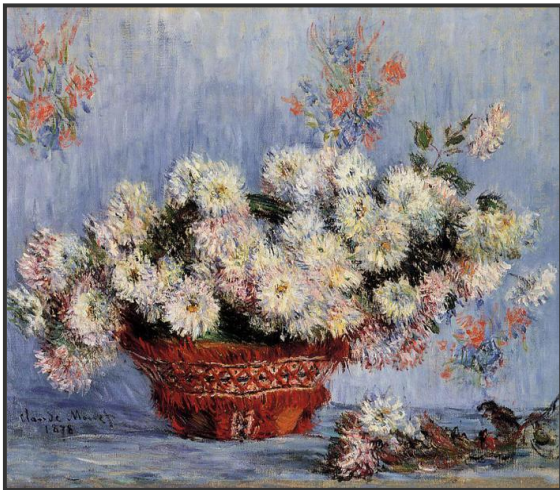
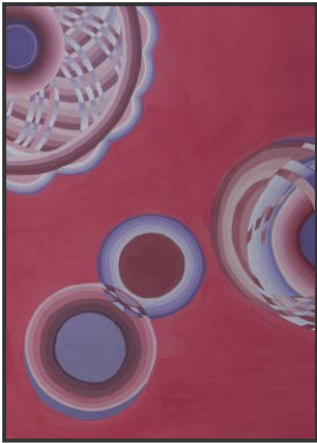
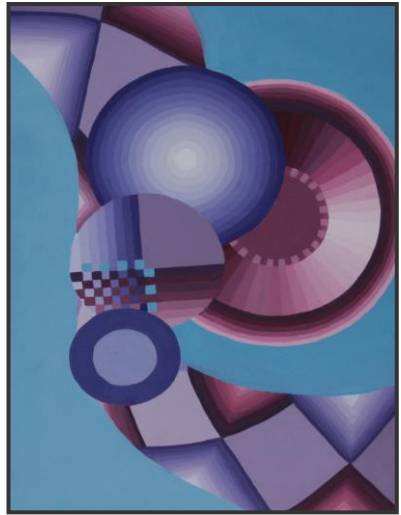
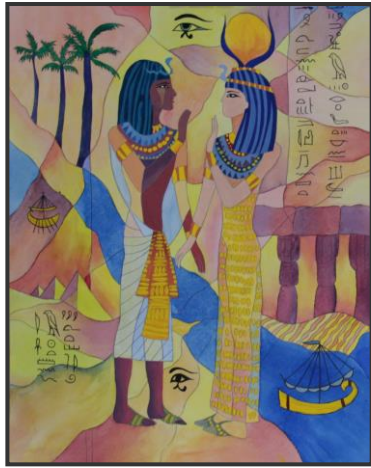
Студент повинен якостями та властивостями кольору імітувати контрастні співвідношення різноманітних поверхонь. Це завдання є своєрідною перевіркою практичних умінь, що сприяє кращому розумінню предметного та локального кольорів живопису.

Критерії оцінки: відтворення фактури та текстури на площинних поверхнях. Виявлення гармонії контрасту кольору.

Рекомендована до перегляду література:

1. Бабенчиков М. В. Народное декоративное искусство Украины и его мастера / М. В. Бабенчиков. – М.: Государственное архитектурное издание, 1945. – 88 с.
2. Барташевич А. А. Основы композиции и дизайна мебели / А. А. Барташевич, Л. Е. Дягилев, Р. М. Климин, Л. Г. Перельгина. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. – 192 с., ил.
3. Кара-Васильева Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках “великого стилю” / Т. Кара-Васильева, З. Чегусова. – К.: Либідь, 280 с., іл.

4. Хворостков А. С. Чеканка. Инкрустация. Резьба по дереву: пособие для учителя. – 2-е изд. / А. С. Хворостков.– М.: Просвещение, 1985. – 176 с., ил.
5. Якимович А. К. Новое время. Искусство и культура XVII – XVIII века / А. К. Якимович. – Санкт-Петербург: Азбука – классика, 2004. – 440 с., ил.

Семінар 1. Система контрастних колірних співвідношень в творчості художників-імпресіоністів.

Мета: оволодіти системним аналізом колірних гам художників-імпресіоністів. Виявити особливості живопису та провести порівняльну характеристику творів. Навчитись вирізняти кольорові палітри художників-імпресіоністів за якостями та властивостями кольору.

Джерела – рекомендована література, засоби масової інформації.

Вимоги до виконання завдання:

- провести системний аналіз даного періоду живопису;
- виокремити найбільш характерні твори в живописі імпресіонізму;
- простежити художні зміни, які відбулись в живописі імпресіонізму та простежити їхній вплив на подальший розвиток кольорової системи;
- порівняти кольорові гами художників-імпресіоністів визначивши якості та властивості колориту творів.

Виконання доповіді.

Шлях до розуміння мистецтва розпочинається із ознайомлення з живописом на виставках, в альбомах, в музейних експозиціях. Формування естетичного смаку є особливо важливим для художників, дизайнерів та майстрів декоративно-прикладного мистецтва, а “візуальний аналіз допомагає відчутти і зрозуміти красу того чи іншого твору мистецтва, але він не повинен зводитись до формального і тривіального підходу”.² Студент повинен навчитись правильно проводити мистецтвознавчий аналіз творів мистецтва, що сприятиме розвитку його практичних умінь, а критична оцінка власних творів допоможе якісному виконанню. Це перші кроки до усвідомлення важливості теоретичного аналізу як результату сприймання арт об’єктів.

Першим етапом у підготовці доповіді на тему “Система контрастних колірних співвідношень в творчості художників-імпресіоністів” є перегляд і

² Янсон Х. В. Основы истории искусств / Х. В. Янсон, Э. Ф. Янсон [пер. с англ]. – Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2002. – С. 15.

пошук джерел та рекомендованої літератури. Робота головним чином базується на ілюстративному матеріалі, який потрібно систематизувати за авторами, періодом, манерою подачі, колоритом. У вступі доповіді подаємо короткі відомості про період розвитку імпресіоністичного живопису не забуваючи окреслити передумови виникнення. В основній частині роботи по пунктах наводимо здобутки живопису кінця ХІХ – початку ХХ ст., акцентуючи на характеристиках кольорової гами, манері подачі живописних зображень. Порівнюючи колорити художників-імпресіоністів робимо системний аналіз кольорових композицій творів (кольоровий центр, тло, елементи зображення) розглядаючи їх за якостями та властивостями світла, півтіні, тіні, рефлексів (насиченість, світлотність, теплохолодність, колірний контраст).

Колір в живописі імпресіоністів вирізняється насамперед контрастним співвідношенням світла та тіні. Великий діапазон відтінків різних за теплохолодністю колористично збагачують натюрморти, пейзажі, фігуративні зображення і не даремно про живопис імпресіоністів говорять, що він є враженням, миттєвою реакцією від побаченого. Художники цього періоду досягнули такого результату шляхом використання чистих спектральних кольорів, які знаходимо і в темних насичених тінях і в біляках сонячного проміння.

Студент в своїй доповіді повинен розкрити головне досягнення живопису – використання рефлексів, як об'єктивної якості кольорової поверхні і на прикладах проаналізувати їх необхідність у виявленні об'єму.

У висновках студент подає обґрунтування живопису в тезах, де наводить актуальність даної кольорової системи та її вплив на сучасне мистецтво. Аналізує важливість основних здобутків та підсумовує значення імпресіоністичного живопису для мистецтва.

В кінці рекомендовано скласти список використаної літератури в алфавітному порядку. Бібліографічний опис містить інформацію про автора,

назву праці, місце випуску, назву видавництва, рік випуску, кількість сторінок.

Критерії оцінки: наявність системного аналізу даного явища.

Дотримання усіх вищеназваних вимог до написання доповіді.

Рекомендована до перегляду література:

1. Велика ілюстрована енциклопедія історії мистецтв / Пер. з англ. В. Герман, С. Залозна, Л. Бондаренко. – К.: Махаон-Україна, 2008. – 512 с., іл.
2. Винсент Ван Гог: каталог / Автор вступ. статті Ю. Кузнецов. – М.: Советский художник, 1971. – 32. с., ил.
3. Малая история искусств / под ред. А. М. Кантор, А. А. Сидоров, Н. И. Соколова, Н. В. Яворская. – М.: Искусство, 1977. – 375 с., ил.
4. Янсон Х. В. Основы истории искусств / Х. В. Янсон, Э. Ф. Янсон [пер. с англ]. – Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2002. – 544 с., ил.

Семінар 2. Символіка кольору у творчості Василя Кандинського.

Мета: опрацювати твори автора, аналізуючи їхню кольорову композицію, гаму, колорит. Розкрити художній метод художника-новатора. Охарактеризувати символічне значення кольору в творах Василя Кандинського.

Джерела – рекомендована література, засоби масової інформації.

Вимоги до виконання завдання:

- подати короткі відомості про засновника абстракціонізму;
- на основі його тверджень розкрити кольорове трактування композиційних зображень;
- проаналізувати символічний взаємозв'язок кольору та емоцій;
- простежити зміни колориту у різні періоди творчості художника.

Виконання доповіді.

Мистецтво початку ХХ ст. представлене художниками-модерністами. Серед художніх напрямів модернізму виділяється абстракціонізм, засновником якого вважають Василя Кандинського. Творчість цього художника привертає увагу насамперед кольоровими композиціями із глибоким символічним змістом, завданням якого є викликати емоційність глядацького споглядання. Лінія та кольорова пляма є засобами художньої виразності авторського переосмислення дійсності.

Основними частинами доповіді мають бути: вступ, основна частина, висновки та рекомендована література. Вступ містить формулювання доцільності аналізу творчості художника з огляду важливості його колірних здобутків в галузі зображувального мистецтва.

Основний зміст – огляд творчості з викладом основних теоретичних положень художника-абстракціоніста. Проведення аналізу щодо трактування митцем символіки кольору згідно з асоціативним враженням. Окрім цього варто теоретично опрацювати колористику композицій за якостями та властивостями кольору. Простежити стилістику кольорових зображень, сюжет яких розкритий завдяки абстрактним трансформаціям форми-кольору.

Рухоме кольорове дійство композицій Кандинського створює метафізичне сприйняття зображення. Емоційність та глибокий зміст здавалось би простих сюжетів є наслідком переосмислення традиційної манери подачі реалістичного зображення. Саме в цьому є інновація абстрактного живопису.

На завершення варто підсумувати досягнення в системі кольороутворення композицій. Виявити найхарактерніші колірні співвідношення, які й визначають кольорову гаму творів художника. Навести актуальність цього стилістичного напрямку в умовах сучасного мистецтва.

Критерії оцінки: розглянути творчість художника виокремити якості та властивості колориту творів. Дотримання усіх вищеназваних вимог до написання доповіді.

Рекомендована до перегляду література:

1. Каменский А. А. Марк Шагал и Россия / А. А. Каменський. – М.: Знание, 1988. – 56 с.
1. Куликова И. С. Экспрессионизм в искусстве / И. С. Куликова. – М.: Наука, 1978. – 182 с.
2. Куликова И. С. Философия и искусство модернизма / И. С. Куликова. – М.: Политиздат, 1980. – 2-е изд., доп. – 272 с.
3. Малахов Н. Я. Модернизм: критический очерк / Н. Я. Малахов. – М.: Изобразительное искусство, 1986. – 152 с., ил.
4. Маца И. Л. Проблемы художественной культуры XX века / И. Л. Маца. – М.: Искусство, 1969. – 209 с.
5. Рейнгардт Л. Я. Современное западное искусство: Борьба идей / Л. Я. Рейнгардт. – М.: Изобразительное искусство, 1983. – 360 с., ил.
6. Рипская Н. П. Абстракционизм и некоторые проблемы современного искусства / Н. П. Рипская. – К.: Искусство, 1963. – 118 с.

Запитання:

1. Яка відмінність між поняттями “кольорова композиція” та “колорит”?
2. Які етапи роботи над кольоровою композицією?
3. Якої мети треба досягнути при створенні кольорових композицій?
4. Як за допомогою якостей та властивостей кольору імітувати фактурні та текстурні поверхні?
5. Яка необхідність в аналізі колірних гам?